

Nr 1914

av herr Petersson i Röstånga m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 132 med förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen m. m.

Det regeringsförslag som nu framlagts utgör enligt vår mening en i stort sett tillfredsställande reglering av en ytterst angelägen och viktig samhällsuppgift i rättsskyddets intresse. Folkpartiet har länge verkat för att en rättshjälpsreform genomförs. I samband med den rättshjälpsreform som beslutades under värriksdagen i år framhölls från vårt håll, att det är nödvändigt att den reform som då genomfördes så snart som möjligt kompletteras med de förslag rörande offentligt biträde som föranleds av betänkande från utredningen om rättshjälp i förvaltningsärenden (SOU 1971:76.) Vi menar att en sådan samordning är nödvändig för att reformen skall få full effekt också i fråga om förvaltningsärenden.

Propositionen motsvarar således i princip krav som framförts från vårt håll. Emellertid förutsätts enligt vår mening alltför restriktiv tillämpning.

Utredningen om rättshjälp i förvaltningsärenden hade föreslagit att den myndighet som beslutar i mål eller ärende där fråga om offentligt biträde uppkommit skall besluta också i biträdesfrågan. Flertalet remissinstanser har tillstyrkt utredningens förslag. I ett par remissyttranden har dock föreslagits att frågan om förordnande av offentligt biträde skall prövas av rättshjälpsnämnden. Som föredragande statsrådet framhåller kan skäl anföras för bada dessa lösningar. Vi fäster emellertid större avseende än statsrådet vid de praktiska olägenheter som kan uppstå om förordnande av offentlig försvarare förläggs till rättshjälpsnämnden. Motsvarande fråga diskuterades också i samband med rättshjälpsreformen när det gäller förordnande av offentlig försvarare vid domstol. Justitieutskottet framhöll då bl. a. (JuU 1972:12) att stor skyndsamhet ofta är påkallad i mål där offentlig försvarare förordnas och att onödig omgång i sådana mål självfallet bör undvikas. Praktiska skäl talar för att samma myndighet som handlägger målet skall utse offentlig försvarare, särskilt som beslut i de angivna hänseendena ofta torde komma att aktualiseras samtidigt. På i huvudsak anförda skäl förelåg enligt utskottets mening inte tillräcklig anledning att göra någon ändring i den ordning som nu gäller vid förordnande av offentlig försvarare.

Enligt vår mening föreligger samma praktiska skäl vid förordnande av offentligt biträde, dvs. att samma myndighet som beslutar i ärendet skall utse offentligt biträde. Särskilt då fråga är om frihetsberövande inom de områden där offentligt biträde skall kunna förordnas är det angeläget att undvika onödig omgång och tidsutdräkt. Bestämmelserna bör således enligt vår mening få en sådan utformning att den myndighet som beslutar

i det bakomliggande ärendet får förordna offentligt biträde då fråga är om frihetsberövande enligt PsykL, NvL, BvL samt hos övervakningsnämnd och kriminalvårdsnämnden i ärende om förverkande av villkorligt medgiven frihet och i ärende hos interneringsnämnden och ungdomsfängelnsnämnden i fråga om återintagning i anstalt. Principiella skäl har emellertid anförts mot att förlägga prövningen av biträdesbehovet till den myndighet som beslutar i det bakomliggande ärendet. I syfte att utöka rättssäkerheten bör den av oss föreslagna ordningen kompletteras med en ovillkorlig rätt för den ärendet rör att erhålla offentligt biträde då fråga är om frihetsberövande. Den senare frågan har uppmärksammats både av utredningen och under remissbehandlingen. Jämförelser har i detta sammanhang gjorts med brottmålsprocessen och bestämmelserna i RB om ovillkorlig rätt till offentlig försvarare vid häktning och anbållande. Att tillfälliga omhändertaganden på social- och kriminalvårdsområdet är förhållandevis korta utgör enligt vår mening inte hinder för en sådan rätt att erhålla offentligt biträde.

En allmän förutsättning för förordnande av offentligt biträde bör enligt statsrådets mening vara att behov av biträde kunnat konstateras vid en objektiv bedömning i det enskilda fallet. Någon ekonomisk behovsprövning anses inte böra förekomma vid bedömning av biträdesfrågan. Omständigheter som bör tillmätas betydelse är exempelvis den enskildes aktuella fysiska och psykiska tillstånd. Även ålder, familjesituation och språksvårigheter bör beaktas. De ekonomiska resurser som ställs till förfogande för ifrågavarande ändamål prioriteras efter rättsskyddsbehov. Vidare framhålls att det är nödvändigt att kostnadsaspekterna särskilt beaktas. De ekonomiska resurser som kan ställas till förfogande är begränsade, och det är därför enligt departementschefen nödvändigt att iakta en viss restriktivitet både när det gäller att bestämma tillämpningsområdet för offentligt biträde och när det gäller att bedöma behovet av sådant biträde i enskilda fall.

I några remissyttranden anføres att den enskilde bör ha ett större inflytande över frågan om offentligt biträde skall förordnas än utredningen förutsatt. Några remissinstanser har gjort jämförelser med motsvarande regler för utseende av offentlig försvarare och anført att det saknas skäl för restriktivare regler för utseende av offentligt biträde i förvaltningsärenden än för utseende av försvarare i brottmål. Möjligheterna att tillgodose rättsskyddsbehovet får enligt vår mening inte begränsas av resursskäl.

Vi betraktar rättshjälpsreformen som en viktig och betydelsefull reform. Det är ett oavvisligt krav i en rättsstat att varje medborgare skall ha möjlighet att fullt ut hävda sina intressen och sina anspråk i rättsliga angelägenheter. Det är därför utomordentligt betydelsefullt att, sedan lagstiftningen om rättshjälp antagits av riksdagen, informationen om dess innehåll och om de möjligheter som därigenom står allmänheten till buds blir fullödlig och omfattande och att den utformas i lättillgängligaste möjliga form.

På vederbörande utskott torde få ankomma att utarbeta den författningstext som påkallas av vad vi ovan anført.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

- a) att riksdagen beslutar att frågan om förordnande av offentligt biträde skall prövas av den i det bakomliggande ärendet beslutande myndighet där parten är berövad friheten eller kan komma att bli berövad friheten genom beslutet,
- b) att riksdagen beslutar om ovillkorlig rätt att på begäran få offentligt biträde där parten är berövad friheten eller kan komma att bli berövad friheten genom beslutet,
- c) att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 1 december 1972

HANS PETERSSON (fp)

i Röstånga

STEN SJÖHOLM (fp)

BRITTA BERGSTRÖM (fp)

ARVID ANNERÅS (fp)